

Το πιο απελπιστικό συστατικό της κρίσης

Του ΣΤΕΦΑΝΟΥ ΚΑΣΙΜΑΤΗ

Πολύ δύσκολο, φίλε μου, να είσαι ο Γιώργος Μαυρογορδάτος! Και για τους άλλους, φαντάζομαι, μα και για τον εαυτό του. Αυτό μπορεί να το διαπιστώσει όποιος κάνει τον κόπο να διαβάσει το αυτοβιογραφικό βιβλίο του σημαντικού ιστορικού, με τον τίτλο «Αναμνήσεις ενός μολυβένιου στρατιώτη» (Εκδόσεις Πατάκη, 2019). Οπωσδήποτε αξίζει τον κόπο – επιβάλλεται, θα έλεγα – για όποιον νοιάζεται για τον θεσμό του πανεπιστημίου και τον ρόλο του στη διαμόρφωση της κοινωνίας μας και των αξιών που τη διέπουν. Είναι πολύ χρήσιμο βιβλίο, αν θέλουμε να καταλάβουμε πώς καταλήξαμε στο σημερινό χάλι ή, με τα λόγια του συγγραφέα, γιατί «τα πανεπιστήμια μοιάζουν σήμερα να είναι το πιο απελπιστικό συστατικό της ελληνικής κρίσης».

Το βιβλίο είναι ένα είδος «apologia pro sua vita», μια υπεράσπιση, δηλαδή, της σταδιοδρομίας του Γ. Μαυρογορδάτου στο ΕΚΠΑ ως καθηγήτη της Ιστορίας. Σταδιοδρομία η οποία τον κατέστησε περιβόητο και δακτυλοδεικτούμενο, επειδή στην εποχή του ήταν ο μόνος που αρνήθηκε πεισματικά κάθε είδους έκπτωση των ακαδημαϊκών αξιών, μπροστά στη λαίλαπα του «προοδευτικού» λαϊκισμού, που τότε σάρωνε τα πανεπιστήμια και σήμερα είναι πλέον κατεστημένο. Δεδομένου ότι τα δημοκρατικά φρονήματά του ήταν άμεμπτα και, συνεπώς, δεν μπορούσαν να τον απομονώσουν ως δεξιό, το «τρελός» ή «ιδιόρρυθμος» ταίριαζε καλύτερα. Αυτή την ιστορία αφηγείται ο συγγραφέας και, ως ιστορικός ο ίδιος, έχει δώσει στο βιβλίο του τη συγκρότηση και τη μορφή μιας αυτοτελούς μαρτυρίας, διαθέσιμης ενδεχομένως στον ερευνητή του μέλλοντος.

Παραφράζοντας τον ίδιο, ο συγγραφέας μέσω της αφήγησης εξηγεί γιατί ως φοιτητής στο ΕΚΠΑ πριν από το 1967 ένιωθε ασφαλέστερος και περισσότερο ελεύθερος από ό,τι στο ίδιο πανεπιστήμιο από το 1982 και έπειτα, ως καθηγητής πια. Με την ακρίβεια και τη σαφήνεια του ύφους που χαρακτηρίζει τα ιστορικά συγγράμματά του, περιγράφει πώς οι «δημοκρατικές κατακτήσεις» της αντιγραφής, της απώλειας εκπαιδευτικών ωρών, του εξευτελισμού της εκπαιδευτικής διαδικασίας και του κομματισμού έφεραν το ελλη-

νικό πανεπιστήμιο στο σημερινό χάλι. Η ροή διανθίζεται με τραγελαφικά περιστατικά, πολλές φορές ασύλληπτα για τον κυνισμό τους, στα οποία ο συγγραφέας δεν διστάζει να αναφέρει ονόματα γνωστών συναδέλφων του και μη.

Η επιλεκτική άρση της διακριτικότητας δεν πρέπει να εκπλήσσει, διότι αν σε κάτι επιμένει ο Μαυρογορδάτος και το περιγράφει με γλαφυρότητα, είναι πώς ο κομματισμός έγινε το πεδίο της συμπαιγνίας φοιτητικών (κομματικών) οργανώσεων και διδα-

κτικού προσωπικού. Πώς, φέρ' ειπείν, η «κατάκτηση» της αντιγραφής για τους φοιτητές έγινε η «κατάκτηση» της λογοκλοπής για τους καθηγητές. Είναι φυσικό, λοιπόν, δεδομένης και της ιδιοσυγκρασίας του, να μη χαρίζεται ούτε σε πρώην φίλους.

Εκείνο που δίνει ξεχωριστή αξία στη μαρτυρία του είναι ότι η άκαμπτη υπεράσπιση των ακαδημαϊκών αρχών και αξιών βασίζεται στην πεποίθησή του για τη βαθιά και καθοριστική επίδραση του πανεπιστημιακού θεσμού στην αξιακή ποιότητα της

ΣΚΙΤΣΟ ΤΟΥ ΔΗΜΗΤΡΗ ΧΑΝΤΖΟΠΟΥΛΟΥ

κοινωνίας, την οποία το πανεπιστήμιο στελεκώνει με επιστήμονες και σκεπτόμενους ανθρώπους. «Στο μέτρο που τα πανεπιστήμια μας έχουν καταντήσει πανεπιστήμια αντιγραφών, προσφέρουν την πιο αυτοκαταστροφική για μια κοινωνία "αγωγή πολίτου", προετοιμάζοντας τους πτυχιούχους μας για μία σταδιοδρομία κυνισμού και κομπίνας σε συνθήκες ζούγκλας», γράφει.

Το ίδιο ισχύει και για τη βία, η οποία, εφόσον ασκείται για «προοδευτικό» σκοπό, ευημερεί σε διάφορες μορφές

μέσα στα πανεπιστήμια. Δεν είναι μεγάλη η απόσταση, ξέρετε, ανάμεσα στους φοιτητές της ΠΑΣΠ που πετάνε έξω από την αίθουσα έναν καθηγητή με τους φοιτητές του και τους στέλνουν να συνεχίσουν το μάθημα στα παγκάκια του πάρκου και στους αλήτες του «Ρουβίκωνα», που βανδαλίζουν το σπίτι του Πορτοσάλτε. Στην ουσία τους οι δύο καταστάσεις είναι ίδιες: η βία χρησιμοποιείται στο όνομα της ελευθερίας και εναντίον της. Όταν μια κοινωνία επιτρέπει σε εγκληματικές συμμορίες να στεγάζονται επί χρόνια σε πανεπιστημιακές εγκαταστάσεις, με πλήρη ασυλία έναντι του νόμου, γιατί οι δημοσιογράφοι που εκπαιδεύονται σε αυτά τα πανεπιστήμια να μη χαρακτηρίζουν «παρέμβαση» την τρομοκρατία του «Ρουβίκωνα»;

Να επιστρέψω όμως στο βιβλίο για τον επίλογο. Δυσάρεστο σε ορισμένα σημεία, οδυνηρό σε άλλα ή ακόμη και συγκινητικό, δεν μπορώ να κρύψω ότι το βιβλίο με αναστάτωσε – ίσως επειδή δεν γνωρίζω προσωπικά τον άνθρωπο, αλλά θαυμάζω το έργο του ως ιστορικού. Πάντως, σου αφήνει ένα αίσθημα λύπης, για τον ίδιο και την προσπάθειά του. Είναι η εξιστόρηση μιας αποτυχίας. Αξίζει; Βεβαίως. Διότι μόνο με το μέτρο της αποτυχίας του Μαυρογορδάτου μπορούμε να εκτιμήσουμε στην πραγματική διάστασή της την επιτυχία των άλλων, των ομοτίμων. Κυρίως αξίζει επειδή η ιστορία του αποδεικνύει ότι αυτός ο δύσκολος άνθρωπος και εξαιρετος ιστορικός ήταν περισσότερο δάσκαλος από τους συναδέλφους του: ήταν δάσκαλος και με το παράδειγμα της ζωής του.

ΦΑΛΗΡΕΥΣ
 kassimatis@kathimerini.gr

